Santiago Rusiñol
Obra completa

JARDINS D'ESPANYA PER SANTIAGO RUSIÑOL

Santiago Rusiñol
Obra completa

JARDINS D'ESPANYA

PER

SANTIAGO RUSIÑOL

C.L.
R-3.270 fol.
75(Rus) Rus

Santiago Rusiñol
Obra completa

COM a claps de poesia, entre les planures d'Espanya se troben els jardins que he anat espigolant, abans no acabin de borrar-se. El camí es llarg pera trobar-los. Per cada toia atapaïda de verdor que trobareu arracerada al costat del casal antic, o al fons d'una vall, o a l'abric de les montanyes, trobareu hores i hores d'erma sequedat pera les plantes i pera la mirada; per cada ramell de color, extenses soletats de camps esterils; per cada flor, inacabables tires de terroços, sense una herba, sense l'amor d'un arbre, sense la ramor d'una font, sense un aixopluc pera l'ànima que cerqui d'acotxar-s'hi a l'ombra.

I es que'ls jardins són el paisatge posat en vers, i els versos escrits en plantes van escassejant per tot arreu; es que'ls jardins són versos vius, versos am saba i amb aroma; i com el jardiner poeta, pera rimar els llargs caminals ombrivols, pera estilisar els boixos fent-los seguir simetriques harmonies, pera posar en estrofes de verdor les imatges de les plantes i les teories de figures, pera versificar la Natura i fer cants d'ombres i clarors, necessita de l'alegria dels temps i de la prosperitat dels homes, i els homes, ai!, ja no estan pera poesies, ni'ls temps pera magnificencies, els versos escrits en jardí se van omplint d'herba de prosa, en l'aspre terrer d'Espanya!

La grandesa del passat prou que va sembrar-ne arreu d'aquests oasis; però fou en els temps morts de la seva morta grandesa! A Córdoba i a Granada, entre'ls rengles de columnes blanques voltant aparellades els patis, n'hi sembraren de tant hermosos i tant intims, que'ls frisos de la Alhambra els anyoren en ses llegendes encantades i els ploren el plor dels brolladors. Cada niu tenia la seva glorieta de murtra, pera somniar a l'ombra dels seus entrellaçats dibuixos, que feien dosser de verdor i minarets de brancatge; tenien el seu xiprer pairal, testimoni vell i rugós

Santiago Rusiñol Obra completa

d'amors resats als seus peus; cantics d'aigua gotejant am refilets de melangia; ramells d'eura abrigant les blanques parets, i baladres i flors i guspires de color pujant en columna d'aromes fins al blau del cel, com encensers del paisatge. Allí, a Aranjuez i a la Granja n'hi plantaren de tant solemnes i tant grandioses en temps dels Carles i dels Felips, que fins en Velázquez va dignarse recullir-los: Neptuns triomfants veient brollar les cascates als seus peus en vanos oberts d'escuma; nimfes banyant-se dintre de les aigües somortes; faunes guaitant entre'l fullatge les Venus de color d'ivori, emmirallant-se en les fonts, i Diana, i Ceres, i Vesta, i per tot caminals de boixos, i salzers desmaiats mullant ses llargues i esllanguides fulles a la lluna dels estanys, i molsa de marbre, i marbres rosats com carn de dòna, i tot un món de figures entre l'espessor dels arbres i l'atapaiment dels boscos agrupats per la mà d'artista. I a l'ombra de les catedrals hi convertiren els claustres: jardins mistics pera'l repòs dels esperits fadigats; jardins on respirar-hi la calma i on recullir-hi'l pensament; i els casals d'esgrafiades figures els acotxaren am desmais, els cobriren de fullatge i els cercaren de laberintes am murs envellutats i foscos; i ja no hi hagué en tota Espanya palau sense poesia, pati sense aromes, ni tapia que no'n desbordessin garlandes d'enredaderes.

Però, ai!, tot això va passar depressa: va ser la florida d'un poble que esclata, una primavera solemnial que obre'ls calzers de sa gran magnificencia, la brotada que un sol massa ardent desclou, pera assecar-la més depressa; flor d'un dia, obertes al matí d'una civilisació esplendent i mortes al caure la tarde.

Ja posta, aquesta tarde d'estiu, com que les flors duren menos que les plantes, abans que Espanya estés malalta van anar morint-se'ls jardins. Hi hagué un moment d'esclat en els arbres; un moment que varen allargar les branques fins al cel, obertes piadosament com si sentissin despedir-se; un desbordament de flors sortint juntes a donar l'adéu-siau a la terra. Els arbres d'Aranjuez i de la Granja van estirar els braços oberts, amunt sempre, fins a ser besats per les boires; els palaus van quedar colgats de verdor; les estatues varen ser cobertes d'eura; i com si després d'aquest explai ja haguessin donat el seu fruit de desbordadora bellesa, van sentir en el fons de la saba les primeres senyals del seu fi, les primeres grogors malaltes i la tardor d'una agonia que havia de durar segles.

Però, quina agonia més hermosa! Quin desfullament més esplendid i quina ampla majestat a la caiguda! En els estrets caminals teixits de boixos hi va començar a créixer aquella herba, boja de verdor i d'ufana, que no més se desborda en els fossars; de les esquerdes de les pedres varen traspuar les flors que havien viscut amagades; els marbres se van vestir

de molsa, les fonts van callar, i els estanys, quiets ja per sempre en la pau somniosa dels reflexes, se van anar cobrint d'amples fulles, tant planes a sobre del mirall de l'aigua, que ni eren emmirallades. Els casals van semblar tombes que's destenyien poc a poc amb els salzers reclinats sobre'ls balcons; les figures anaren perdent la vida, els arbres les fulles, i no més els vells xiprers, impassibles, treien les envellutades fulles jardí amunt, per sobre les branques mortes, com fites de recordança!

Morien els vells jardins, però morien am tanta noblesa, que de la mort en brotava una nova poesia: la poesia de les grandeses caigudes.

Els arbres semblava que'n tenien esment del seu passat gloriós, i, com els atletes de Roma, cercaven, pera caure am noblesa, els més bells esbaiments de branques i les actituds més liriques; la tomba s'anava borrant sense estrepit; callaven els aucells al niar-hi; les poncelles anaven deixant d'obrir-se, i, oh fatalitat del Destí!, aquells grans jardins d'Espanya, després de tants i tants anys de sobirana florida, van ser jardins sense flors! Si alguna'n naixia arracerada, com aquells vestits de seda vells que'l color s'ha anat destenyint al frec de passades tristeses, tenien colors trencats de velluria, colors apagats, colors de posta de colors; sang de plantes am les venes malaltices, acabant d'una anemia aristocratica. Com les darreres vermellors que surten a la cara de les tisiques a l'apropar-se'ls la mort, aixís elles esclataven a l'apropar-se l'agonia; i res d'una tristor més sensible que aquella darrera tristesa, que aquell extrany comiat corrent en tintes despintades per sobre la pell de les fulles, que aquell esclat d'acabament! Semblava que ja no hi visquessin, les pobres flors, a les plantes; semblava que s'hi morien; semblava que s'obrien un moment pera guaitar vers el passat, i s'aclucaven de fred; semblaven ànimes de flors, ànimes que's deixondien, que ploraven, i tornaven a cloure'ls ulls a sota l'ombra dels arbres.

Si les vols veure encara, oh poeta!, aquestes darreres flors i aquests darrers jardins, no tardis, que prompte s'hauran desvanescut! Els uns ja estan desfullats, els altres els disfrecen am vestimenta moderna, a molts els arrenquen d'arrel, els més se van tornant planes de prosa com la planura que'ls volta.

Vés-hi aviat, que enlloc podras somniar a més bona ombra; vés-hi, si vols encomanar-te un moment aquella tristesa somniosa que't fa aclucar el pensament pera poder somniar més estona; que't dóna desig de fer versos i borrar-los com se borren els versos fets de jardins; que't dóna desitjos d'abraçar les formes que's desvaneixen, i les figures que cauen, i les grandeses que moren. Vés-hi, poeta, si vols escoltar la poesia, un bon moment de la vida.

SANTIAGO RUSIÑOL

Santiago Rusiñol
Obra completa

EL CASTELL BUIT

Curiós he entrat a veure castell, parc y jardins.

El vent ja s'en ha duita l'arena dels camins;
tot trist, tot solitari, abandonat, sens força,
d'els llánguits eucaliptus a trinxes cau l'escorça;
no corre en les ciquioles ni un fil d'aigua perdut;
ressechs están els marbres, el gran sefreix aixut;
tirades les mangueres, totes les claus ermusses
i groga la catifa de les brillants pelusses.
Vora latanies mortes i dèbils tamarells
l'adèlpha avuy esclata simbòlics sos ramells.
Columnes, bancs, estátues, res sa vigor conserva;
un braç perdé Saturne, sens llança está Minerva
i lentament s'afonen glorietes, brolladors,
ponts rústics i cascates i estufa i miradors,
mentre les rels se menja l'eixam de les formigues
i, arreu, els planters s'omplen de malves i d'ortigues.
Tant sols horribles cáctus s'estenen, triomfants,
just monstres ó quimeres ó boas repugnants.

—

També, quant s'han obertes del gran palau les portes
sentía la besada d'un vent de coses mortes.
Com un fosser decrèpit qui dorm dins el fossá
mostrantme el lloc, solícit me deya el guardiá:
— «Aquesta casa inmensa que poc a poc s'enruna,
proclama les mudanços de l'humanal fortuna;
de tan crudel historia n'he vist tots els estrems:

Santiago Rusiñol
Obra completa

el gran silenci d'ara, les festes d'altre temps,
convits, jovent, canturies i gales i carroçes
i les gentils cassades i el bell sarau de noçes;
fredor, després; divorci, ruines, desenganys
i deutes i la tropa de jutjes i escrivans.
Salons, alcova i cambres están com les tancaren,
dins el palau tot queda talment com ho dexaren.
Mirau aquest rellotje: set anys fa que no'l toc;
mirau aquestes cendres: son les del derrer foc;
mirau per tot el signe de corcs i de goteres
i del cel-ras esqueixos penjant com a banderes;
la solfa preparada com pel darrer concert
i, a mitg llegir, el llibre sobre'l bufet ubert;
les plantes d'aquest gerro resseques i pancides,
dels grans «portiers» les sedes caiguent descolorides
i arnats tots els draps-rasos de l'imponent saló.
Això es el llit de gala i aquest el tocadô.
Daurades les mol-lures, forrat de satí perla,
aquesta fou la gábia d'aquella tortorel-la
qu'aquí deixá per plomes el sabó començat
i aquesta cinta blanca i el guant abandonat
i vint *carnets* qui contan els balls que si ballaren;
i aquests capolls, memoria de flors que conversaren,
la transparent bugía que fou son darrer llum
i els pots uberts qui tenen un rastre de perfum».
Digué. I de ses paraules la febra m'entristía;
passava baix dels sótils un aire d'elegía;
sutils, com a grans arnes de la regió dels morts,
dins l'ombra, silenciosos, volaven els recorts;
i l'ánima sospesa, callada, concirosa,
indiferent defora, mes per dedins plorosa,
sentía com planyívol i dolç encantament
el misteriós prestigi d'una bellesa ausent.

—

Aquí me despedía de l'antre funerari
per retornar, ombrívol, del passeig solitari
mentres darrera els arbres ja's ponía el sol
i, ocult en les grans eures, el tendre rossinyol,
el qui nodreix de larves ses forçes de poeta,
d'aquells jardins espléndits cantava la desfeta

Santiago Rusiñol
Obra completa

ab notes vellutades, dolçes, gentils, vibrants,
qu'a lloure resplandíen per l'eco dels voltants.

—

També sa veu melosa, també'm resplandía
i en mitg del cor, qu'aquestes absoltes entenía:
— «Dins tú mateix t'en portas la soletat i el buit,
hi tens igual miseria, trobes igual descuit;
d'un temps de bells ensomnis el desencant se venja,
i l'ideal quiméric fet benes ara penja;
veus tes parets cruixides per vents i tempestats;
tos jardins morts acusen les llargues sequetats,
les flors més ufanoses caigueren ja marcides,
les més brillants estofes s'esquexen consumides,
fogí de tos paratjes la santa joventut
i veus aprop les dunes de l'aspra senectut;
d'un tenebrós crepúscol a la claror incerta
recorres la teva ánima mirant qu'está deserta
i anyores també l'ombra d'aquella gran ausent:
de l'Ilusió divina qui mou l'adolescent.
En tos secrets ascoltes un rossinyol que canta,
i es la conciencia dèbil qué plora ta complanta».

M. S. Oliver

Santiago Rusiñol
Obra completa

LA RELIQUIA

Faune mutilat,
brollador aixut,
jardí desolat
de ma joventut...

Benehida l'hora
que m'ha duit aquí.
La font que no vessa, la font que no plora,
me fá plorá a mí.
Sembla qu'era ahí
que dins el misteri de l'ombra florida,
tombats a la molsa,
passavem les hores millors de la vida.
De l'aigua sentiem la música dolsa;
a dins la piscina guaitavem els peixos;
culliem ponzelles, cassavem bestioles;
i'ns feiem esqueixos,
muntant a la branca de les etzeroles.
Ningú sab com era
qu'entre l'esponera
de l'hort senyorívol,
fentlo més ombrívol,
creixía la rama d'antiga olivera.
Arbre centenari,
amorós portava la soca torçuda,
perque sense ajuda
poguessem pujarhi.

Santiago Rusiñol
Obra completa

Al forc de la branca senyora i majora,
penjavem la corda de l'engronsadora,
i, venta que venta,
folgavem i reiem, fins que la vesprada
la llum esvaía de l'hora ruenta,
de l'hora encantada.

Somni semblaría
el temps qu'ha volat
de la vida mía,
sense les ferides qu'al cor ha deixat;
sense les ferides qu'es tornan obrí,
quant veig que no vessa,
ni canta ni plora la font del jardí.
Trenta anys de ma vida fugiren depressa;
i encara no manca,
penjat a la branca
un troç de la corda de l'engronsadora,
com trista penyora,
despulla podrida d'un món esbucat...

Faune mutilat,
brollador aixut,
jardí desolat
de ma joventut...

JOAN ALCOVER

Santiago Rusiñol
Obra completa

EL JARDÍ ABANDONAT

I

Era al jardí y era de nit. El sálzer,
jove y esbelt llavoras,
brandava voluptúos; tènues estratus
travessavan el cel... ¿No t'en recordas?

La lluna va apuntar. Entre las fullas
del sálzer, devant nostre,
radiosa y esplendent va deturarse
y ens guaytá fit á fit... ¿No t'en recordas?

Ens guaytá y va sonriure. Y al sentirnos
banyats en sa llum dolsa,
deixárem de parlar y de mirarnos
com mitj avergonyits... ¿No t'en recordas?

¿De veras nó? ¿Tan infidel, de veras,
oh dona, es ta memoria
qu'en sols vint anys haja pogut despendres
del recort d'eixa vetlla deliciosa?...

II

Es el jardí y es també nit. El sálzer,
ab posat d' idïota,
branda d'ací d'allá; negres estratus
al llarch del cel s'ajassan com llavoras.

Santiago Rusiñol
Obra completa

La lluna s'alsa. Entre el fullatje filtra
sas miradas agònicas,
com si busqués en el jardí feréstech
no sé què que no troba.

Y va buscant, entre els cargoladissos
lligalls de corretjola
que pujan insolents de branca en branca
y despenjantse's gronxan.

Y va buscant y rastrejant, per terra
ont l'agram y la jonsa
ja ensenyorits de caminals y caixas
l'antich jardí devoran.

Y resseguintho tot, fulla per fulla,
y dant volta á las socas,
s'allunya fatigada de buscarhi
no sé què que no troba.

¿Què hi falta en aquet lloch ont s'esbandiren
nostres vint anys? treume de dupte, oh dona!
¿Què hi falta en el jardí... dés que tu hi faltas,
qu'es més trist qu'una fossa?

APELES MESTRES

Santiago Rusiñol
Obra completa

VILLA

Plau-me vagar per un jardí desert
quand creix l'ombra dels arbres gègantina,
vejent sota'l ramatge que s'inclina
com lluny blaveja l'horizont obert.

Allá montanyes de contorn incert,
i, en la pols d'or am que la llum declina,
daurada vagament qualque ruina
dins la planura qu'en la mar se perd...

Plau-me veure, de marbres rodejat,
l'estany on neden sobre l'aigua pura
uns cisnes de plomatge inmaculat.

Plau-me aquí omplir la quïetut obscura
del meu cor am la triple majestat
de l'historia, de l'art y la natura!

MIGUEL COSTA Y LLOBERA

Santiago Rusiñol
Obra completa

EN MON JARDÍ

Pel més de Maig de ma vida
un dia m vareig trobar
voltat d'una gran florida
que acabava d'esclatar.

Tots els arbres entonaven
melodies de remors;
les flors els calzers badaven
oferint-me llurs olors.

La maresselva i la rosa,
la murtra i el gessamí,
cad'una a l'amor desclosa,
se barallaven per mi.

El lliri blanc, les violetes
i la flor del tarongê
s'aixeribien, coll-dretes,
per' saludar-me més bé.

La volta blava m somreia
obrint-sem de bat a bat,
i eterna la vida creia
com del cel l'immensitat..

Un jorn vaig veure marcir-se,
junt am les flors, ma il·lusió:

Santiago Rusiñol
Obra completa

el blau del cel va afeblir-se:
bufava vent de tardô.

Olors i cants se n'anaren,
la neu mon cap va cobrî,
i cendres d'amor restaren,
tant sols, per tot el jardí!...

E. Guanyabéns

Santiago Rusiñol
Obra completa

* * * * *

A dins d'aquests jardins hi hà un ayre de tristor
que s'encomana arreu, al terra, a la verdor;
del regueret humil a la fulla més alta,
tot te un adormiment com de cosa malalta;
lo alegre y sanitós n'ha fugit d'aquí dins,
y son quïets y son tristos aquests jardins.
Semblan abandonats per gent despareguda,
per un poble caduch qu'en sa última cayguda,
estragat, aburrit de l'obra de son Deu,
aquí hagués intentat refersela a gust seu.

*

A dins d'aquests jardins tot va contra natura:
tot lo que viu hi viu subgecte a una tortura;
lo xiprer solitar, nascut per pujà' al cel,
viu lligat y torsut, privat de son anhel;
la murtra del amor, d'esplèndida brotada,
s'afilera a cordill bestialment xollada;
tot surt d'un mateix vert, tot es igualment llis,
tot sembla fossilat per un estrany encís;
ni forma ni color aquí per rès s'altera,
aquí hi passá de llarch cad'any la primavera...

*

Seguint aquests camins iguals a tots indrets,
lo pensament me fuig enllà de ses parets:

Santiago Rusiñol
Obra completa

a la ufanor triomfant dels camps y de les hortes,
als marges dels torrents plens de flors y ridortes,
als prats reverdejants, als rius en remoreig,
als boscos vells y forts barallantse ab l'oreig,
a l'ampla llibertat de la Naturalesa...

A dins d'aquests jardins m'hi moro de tristesa.

F. Matheu

Santiago Rusiñol
Obra completa

LAS ROSAS BLANCAS

He vist unas rosas — d'un vermell pujat
D'un vermell negrós — d'un vermell morat.
Penjavan, gronxantse, — del mur d'un jardí:
Ningú las pot heure, — no's poden cullir.
Son las rosas lliures — de la servitut,
Son las rosas francas — no pagan tribut.
Ni d'abaix s'abastan — ni d'adalt estant,
El gipó ó el gerro — no las gaudirán.
Brillá al sol veuranlas — desde lluny la gent,
Donarán la flayra — al bon grat del vent;
Mes cap má atrevida — las apomará
Ni alenada humana — las mustigará.
Nó com las flors altras, — son de qui las vol;
Son lliures, son puras, — son del vent y el sol.
Passarán la vida — gronxantse y rïent
Y abrusadas se las — emportará el vent.

JOAN MARAGALL

Santiago Rusiñol
Obra completa

FLORALIA

Els jardins son el místic santuari
de la dolçor secreta de la vida;
son el sopluig de calma on se revela,
p'el qui n'es digne, l'hora fervorosa
de transfiguració de la natura.
Ells canten tendrament a cau d'orella
la cançó desmaiada de l'ensomni;
fragments d'humanitat, ploren en l'ombra
frescal de les tranquiles enramades
l'infinita tristor de l'existencia,
plor de discretes llágrimes, qui tomben
d'els brolladors agònics, amb un ritme
planyívol d'elegía funeraria.
I sonriuen a voltes, remorosos,
am musical murmuri, per les íntimes
soletats d'els recons, sagrat refugi
de divina quietut a les parelles
fugitives d'el mon; alçant, piadosos,
sobre els caps qui s'ajunten, la corona
de les branques ardides o l'arcada
triomfal de les rames qui se besen.
Am poderosa tentació, presenten
dins la fosca insinuant, els llits de molsa
qui s'obrin vagament, humit de sava
despresa de les soques ardoroses.
Parlen d'els deus desconeguts, qui níen
en el fons de les mortes aparences;

Santiago Rusiñol
Obra completa

d'una ignorada força, condormida
bategant en el cor d'els sers inmòvils,
aparentment inanimats, qui esperen,
per desvetlar-se, l'hora misteriosa
de les evocacions.
En el silenci,
destilen i refán l'essencia oculta
qui va nodrir les profanades selves,
la sostancia difosa en tots els ámbits
de la contemplació; l'aroma místic
esfumat sotilment en les calrades
qui de la terra am suavitat s'eleven
com holocauste al cel, en exquisides
emanacions.
Tot viu; tot sent i pensa.
A l'entorn de les soques d'els balandres,
baix l'abrigall de l'éura pudorosa,
guaita la serp d'el Paradís, qui espía
l'arribada inquïeta de les verges,
preparant cautelosa, la funesta
revelació secreta de la vida.
En les espesses tofes defensores,
de les revoltes mundanals els ècos
s'esvaneixen i moren.
Tot es calma.
I en els jardins s'ajunten les disperses
ánimes de les coses, evocades
per una poderosa taumaturgia
qui les crida de sopte i les congrega
com en nit de Valpurgis les diableses.
En cada flor se tanca una penyora
d'el cor humá; les ánimes uniren
espirituals trofeus a cada branca.
Les dahlies son ardents escarapeles
i les hortensies virginals insignies.
Els girasols murmuren les ufanes
dècimes d'els galans a les hermoses
sobre els teatres de les corts caigudes,
i vers la llum girant-se, com a hipnòtics,
expressen, cavilant, torturadores

Santiago Rusiñol
Obra completa

ansies de veritat i de bellesa.
Les magnolies s'explaien en florides
de blancor lluminosa, i els geranis
iris de pau congríen sobre els núvols
d'els atapits fullatges amorosos.
Les roses esplendents guarden intacte
l'estre d'Anacreont. Les margarides
s'ofereixen encara a les donzelles
am prestigi secret de bones fades
qui preveuen l'Amor. Les passioneres
espandeixen l'emblema messiánic,
com miracle vivent, en testimoni
perennal de la fe. Les vïoletes
s'amaguen tremoloses a la vora
d'els impúdics clavells. Enamorades
d'un ideal incògnit, les anémones
beuen la sang d'els Redemptors qui tomben
sota el pes de la vida. Les gardenies
desprenen un perfum de poesía
desconeguda d'els mortals. S'inflamen
en llibertat altiva les roselles
d'una encesor frenètica. Els nenúfers
s'arrisquen palpitant sobre l'ensomni
d'els estanyols on se condorm l'oratge.
Els lliris, transportats, conten llegendes
d'ideals heroísmes; i am deliqui,
els nards contemplatius canten l'augusta
tradició de les tendres pecadores
qui s'espaumen d'amor, badant la vista
a una claror mai somniada, i beuen
l'emanació sotil d'els evangelis.
Els pensaments concentren i descifren
les veritats futures. Conciroses,
les camelies recorden les belleses
pálides, moribondes, qui passaren
un día per la vora d'els poetes,
deixant–los, tot passant, la confidencia
de martirials passions. Els jasmins bíblics
canten les sulamites ardoroses
que finiren per sempre. I plens de gloria,

Santiago Rusiñol
Obra completa

formen els crisantems aristocrátics
polícromes estrelles; on germina
la norma de les arts desconegudes.
Am rigidesa d'obelisc s'aixequen,
austers, am muda unció, xiprers simbòlics,
cap al cel fugitiu, fent presentalla
d'un misticisme silenciós. Vers terra
s'inclinen els desmais, am dolorida
resignació. Se vinclen els brancatges
d'els inmortals llorers sobre la testa
de les blanques estatues, les caigudes
déeses d'el temps mort, petrificades
en els recons ombrius, ont el silenci
té vagues ressonancies qui inicíen
els elegits a una divina gloria
mai sospitada p'els humans. Perfumen
els nupcials tarongers les delitoses
voltes de les retondes apacibles
am recordanses d'ideals helènics
i de rondalles mig-evals. Serenes,
les araucaries reflexives tracen
simètriques tanyades, i dibuixen
com a formes rituals de canalobres.
I per damunt de tot, com gegantines
tendes de guerra, recordant la muda
soletat d'el desert originari,
s'espargeixen en l'aire les palmeres.
El vert esclata en notes infinites
qui neixen de la llum miraculosa:
la clássica verdor d'els myosotis,
l'alegre de les murtes i d'els pámpols,
la vívida esponera d'els bellveures,
la somorta color de les alfábregues
i de les vaumes-roses, am la forta
verdor de les acacies, l'esblanquida
d'els llimoners, vora la tinta obscura
de les fecondes éures parietaries;
i p'els camins qui fugen, baix les voltes
de catedral qu'enclouen les olmedes,
els raigs de sol, atravessant les llargues

Santiago Rusiñol
Obra completa

colonnades de soques, les verdíces
i les obscures enramades, formen,
amb els ramells, brodats i miniatures
de finestrals arábichs, o sistemes
de mágiques i enceses claravoies.
. . . . . .
I sobre flors i plantes i macisos;
sobre els troncs qui s'empinen com en éxtasi;
sobre les branques qui's redressen, ávides,
meditatives, adorant l'inmensa
divinitat de la visió i de l'hora;
sobre les flors provocatives, lánguides,
qui's baden am dolçor; sobre les herbes
qui cantussejen vagament, dormides;
sobre les fontanelles i cascates
qui sempre repeteixen a l'unísson
una mateixa nota melangiosa;
sobre la gran serenitat qui vessa
desd'el cel protector, damunt la trista
contemplació sens fi d'els solitaris,
sura l'himne inefable, el psalm litúrgic
qu'els mons entonen amb humá desfici;
la poesía universal, estrofa
sublim qui puja com un chor hierátic,
grandiosa sinfonía d'el Misteri,
qui ressona no més p'els qui son dignes
de morir per l'Amor. D'entre l'eterna
verdor de vida d'el fullam, s'eleva
com un cántic d'ofrena. Les coroles
presenten, com a fum de sacrificis,
aromes d'oració; fervents, els cálzers
ofereixen l'encens expïatori,
i en divinals coloquis, somnïosos,
s'abismen els pistils, com si escoltassen
la profecía d'aliança eterna
qui amb els deus juntará les criatures.
Un gran defalliment les plantes vincla;
s'esfloren les poncelles llacrimoses,
tot just obertes; vibracions extranyes
se fonen en les aures somnolentes;

Santiago Rusiñol
Obra completa

visions incertes passen, fugitives
en els recons violats, dins l'espessura
d'els caminals perduts, on resta encara
l'estela delicada i vaporosa
de les belleses mortes; una feble
vitalitat anima les rompudes
imatges de les ninfes; per estones,
duptosos sons de xarroteig arriben;
i d'entre les guirlandes volanderes
qui ajuntaren un temps les colonnades
d'els templets derruïts i les ploroses
enredaderes qui anhelants s'enfilen
recercant els balcons de les Julietes
i posant vels de protectora guarda
sobre els altars d'amor vedats als homes,
apareixen, en lentes teories,
en blanques processons, les damiseles
fonedices, boiroses, incorpories,
qui un temps llegí en somniant, a l'ombra
confidencial i amiga, a la caricia
d'els recers solitaris ont arrelen
els arbres familiars; tornen i senten
els apagats ressons d'els comentaris
qu'els eterns Galeottos suggeriren
al virginal sentit. Son papellones
d'encantament, qui cerquen la darrera
llecor de bálsem, i ansïoses beuen
l'eflorescencia d'els jardins, on troben
la darrera amargor delicïosa
de l'anyorada vida.
Plens d'angunia,
els sálzers llastimosos deixen caure
sobre els bassals desfetes cabelleres
de náiades vençudes; i desfilen,
solemnials, am lentitut superba,
damunt l'aigua calmosa, els darrers cisnes,
blanques encarnacions de les llegendes.
Una farum de vida, qui conforta
les energíes refredades, brolla
de la terra serena; se consuma

Santiago Rusiñol
Obra completa

l'elevació sagramental; es l'hora
de la suprema fe; de genolls cauen
tots els sers qui rebullen en la fosca
d'els mons ocults, i l'esperit domina
la percepció total de l'existencia.
Les aigües ensopides se vesllumen
de claror celestial; les enramades
serenament se banyen en l'atmósfera
d'els ideals indòmits; els poetes
reben la sensació desconeguda
d'un temps qui no trascorre; dolces llágrimes
ungeixen d'infinita melangía
l'augusta adoració; i el mon s'endola
d'el trist esmortuiment de la vesprada.

. . . . . .

¡Qui la pogués cantar, la poesía
d'els jardins, en ses formes i quimeres
a través de l'historia! Cada fulla
té un esqueix d'esperit, guarda una estrofa
de les generacions qui atravessaren
els caminals borrats per la falzía.
Jardins d'Orient; pensils de Babilonia;
bosquets que s'extenien vora els temples
als quatre vents oberts, en les tranquiles
i maternals riberes qui ombrejaven
els rius divinisats; velles olmedes
d'els paradisos perses; salomònics
parcs olorosos que guardava el Líban;
vergers de l'India, ont, a la nit, els lotus
revelaven els mites lluminosos
de les transmigracions; horts de Caldea,
on reflorien els Edens primaris;
sacerdotals praderes de l'Egipte;
vergers d'Arcadia; ombratge filosòfic
d'els jardins d'Academos; voluptuosa
memoria d'els jardins de les hetaires
inspiratrius; correctes quadratures
d'els temples d'artifici qui's nodriren
en la llei geomètrica de Roma;
darrera emanació d'els viridaris

on les patricies acudíen, mòrbides,
a reclinarse sobre el marbre helènic,
a l'ombra d'els parrals, vora la boca
d'els impluvis oberts a l'estelada,
mentres juguetejaven les murenes
en el fons d'els aquaris, qui bevíen
la llum esmortuída d'els crepuscles;
florits alcázers d'els emirs; joioses
arbredes d'els harems de les sultanes;
atris de les mesquides, on ressonen
en raig melodïós les fontanelles
de les ablucïons; redòs letàrgic
d'els cármens granadins; planters ombrosos
d'els claustres venerats de les basíliques;
villas d'on se desprenen els efluvis
d'els sensualismes italians; boscatges
laberíntics, glorietes amoroses
d'els Trianons; ombracles versallesos
qui renovaren la visió cloròtica
d'els cicles decadents; ombres propicies
al misteri d'el bany, sagrat per totes
les comunions de l'art; rambles que reguen
els escolims verdosos qui vessunyen
d'els mitològics brolladors; desertes
avengudes de tells, ombrius passejos
ont el romanticisme se revela
ple d'un encís etern, d'una delicia
veladament sexual i torbadora...
Tots vosaltres sou formes de l'inmensa
visió d'el temps pasat; sou la mortalla
de les sagrades tradicions, qui dormen
com a lloses votives, baix les herbes
en ondulant catifa tremoloses.
Sou l'eterna Artemisa; sou l'essencia
feminal de les coses, la qu'exhalen
els orajols amb halenada humida,
les fulles vellutades, els crepuscles
púdicament vermells, les aureoles
d'els pinars rehinosos, la cadencia
suau de les boscuries, el planyívol

broll de les fonts en la nocturna calma,
la sensual corvatura de les comes,
les selves ont el vent se purifica,
l'esblaimada blavor d'els horabaixes
i la blancor de lluna sobre el somni
d'els camps embadalits; sou les penoses
obres d'art que fabrica la natura
torturada p'els homes; sou les falses
concepcions de la vida, malaltices
imitacions de la florida esplèndida
d'altres climes vitals qu'el sol feconda.
Aristocracies decadents, marcides
en la teba quietut d'els hinvernacles;
refinaments puríssims, qui no's mesclen
de baixa utilitat, personifiquen
les belles d'altre temps desparescudes,
flors de la vida qu'el mestral s'en porta.

. . . . . .

I els esperits selectes volatejen
com a raig fugitiu, o ressonança
de la propia canturia, melancòlica
divagació d'el propi esser, perduda
sobre lo contemplat, en el consorci
de la natura am l'home, i departeixen
am la natura amiga, en franciscanes
delectacions, fins que n'extreuen, pura
i am nova vida aletejant febrosa,
la musa familiar o la memoria
vivent de les llegendes extinguides.

GABRIEL ALOMAR

Santiago Rusiñol
Obra completa

GRAVAT Y ESTAMPAT
A CÂN THOMAS DE BAR-
CELONA L'ANY MCMIII

Santiago Rusiñol
Obra completa

ORDRE DE LES LAMINES

Pedrera romana
Granada al vespre
Brolladors del Generalife
El Pati de la Sultana
Passeig mistic
Xiprers daurats
Villa Florida
Passeig de pàmpols
La Glorieta dels Enamorats
Atmetllers
Glorieta de la Bailarina
El Pati de L'Alberca
Raixa
Caminal d'Alfabia
Jardí de montanya
Primaveral
La cequia dels baladres
Aigües somortes
Jardí senyorial
Recó florit
Jardí del Faune
Glorieta y boixos
Pedrera romana
El Laberinte
Jardí cap al tard
Un pati
Jardí del Pirata
Altar de flors

BIBLIOTECA POPULAR SITGES

Santiago Rusiñol
Obra completa

Caminal de rosers
Palau abandonat
La Glorieta
La font de l'Odalisca
Jardí classic
Els xiprers vells
Recó de boixos
Caminal de roses
El jardí abandonat
El Canal del Generalife
Arquitectura verda
El darrer jardí

Santiago Rusiñol
Obra completa

"PEDRERA ROMANA,,

(TARRAGONA)

Santiago Rusiñol
Obra completa

BIBLIOTECA CAPITULAR
SITGES

Santiago Rusiñol
Obra completa

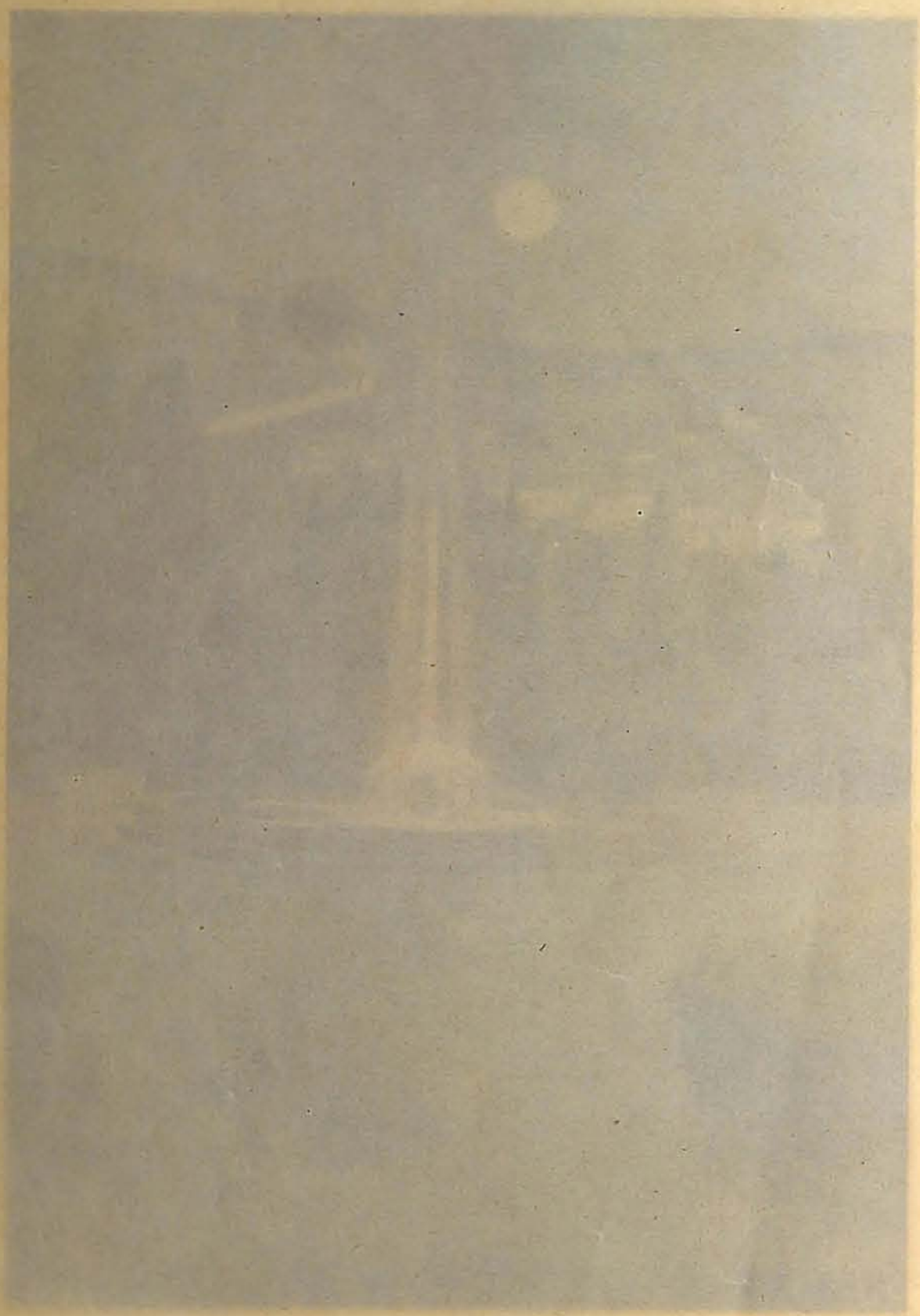

"GRANADA AL VESPRE,,

Santiago Rusiñol
Obra completa

BIBLIOTECA POPULAR SITGES

Santiago Rusiñol
Obra completa

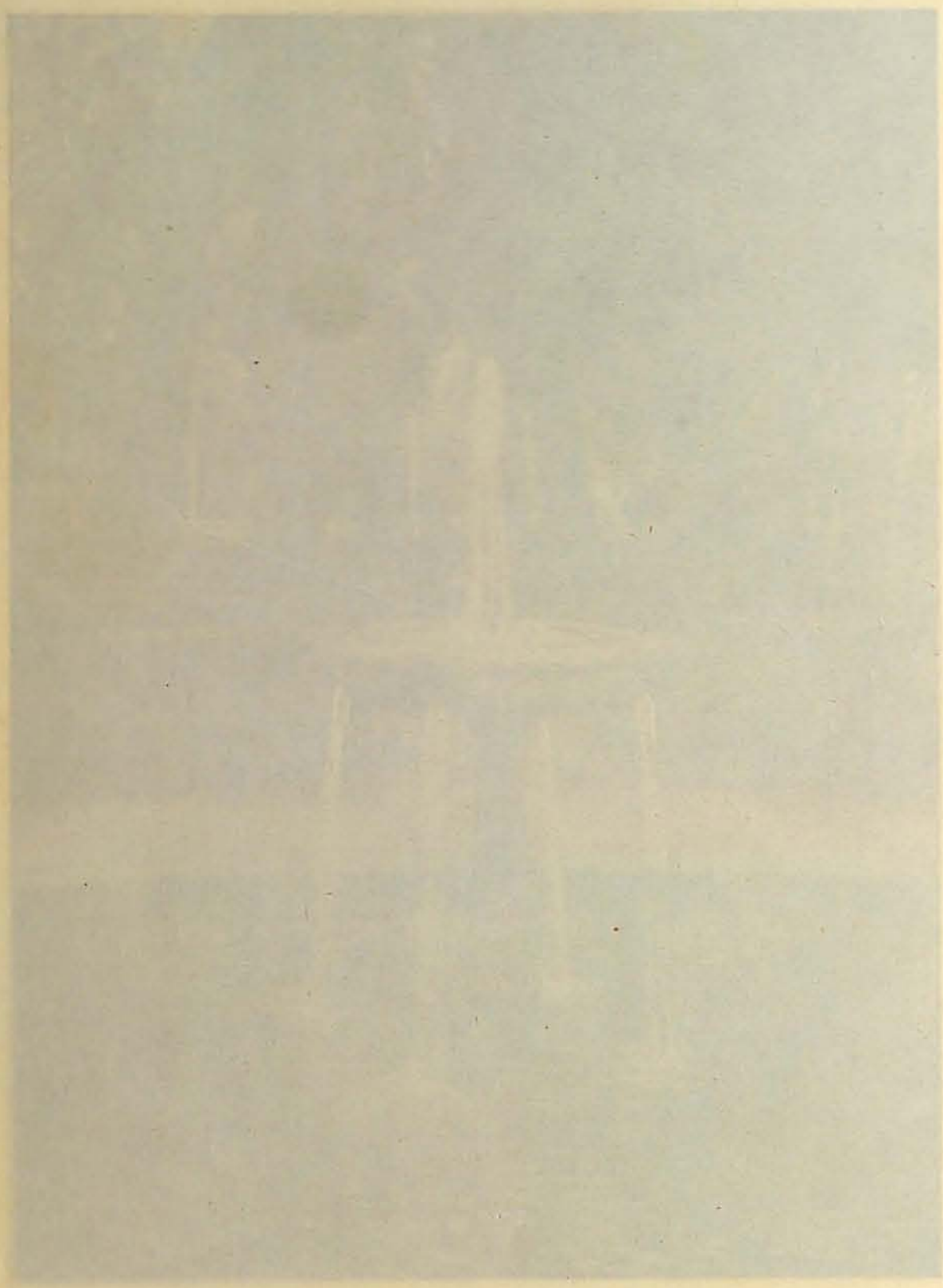

"BROLLADORS DEL GENERALIFE,,

(GRANADA)

Santiago Rusiñol
Obra completa

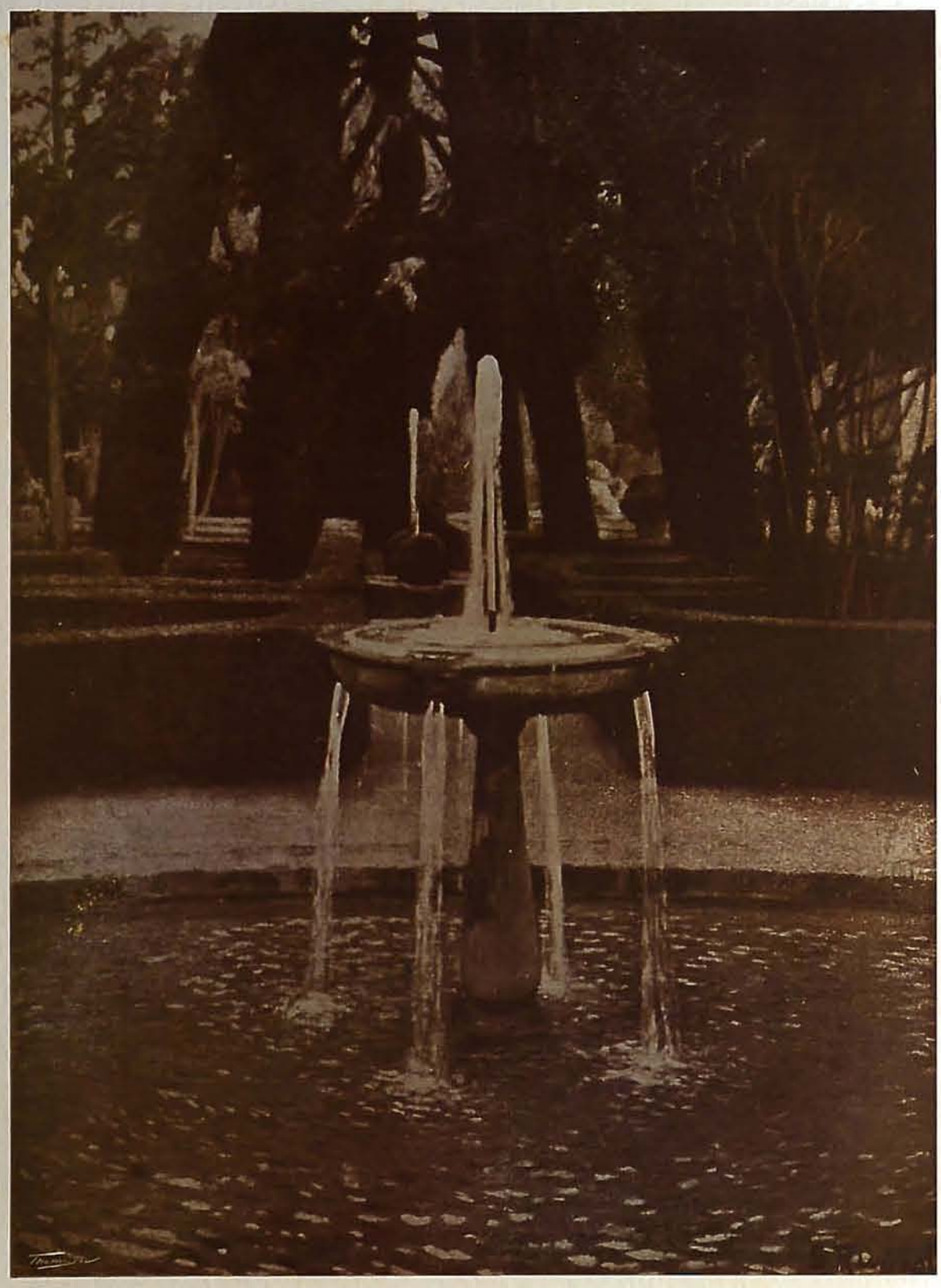

BIBLIOTECA POPULAR SITGES

Santiago Rusiñol
Obra completa

"EL PATI DE LA SULTANA,,

(GENERALIFE DE GRANADA)

Santiago Rusiñol
Obra completa

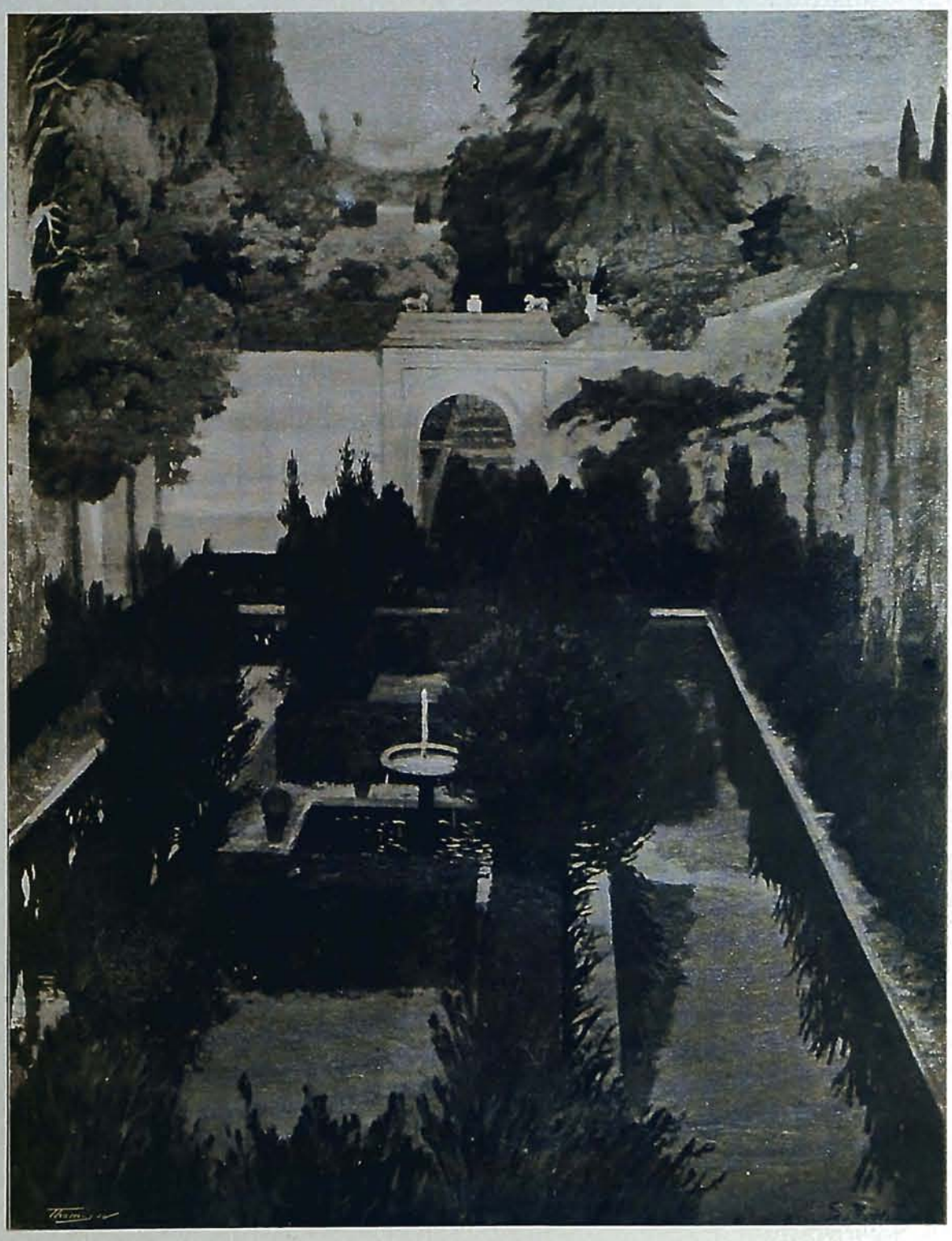

BIBLIOTECA POPULAR

Santiago Rusiñol
Obra completa

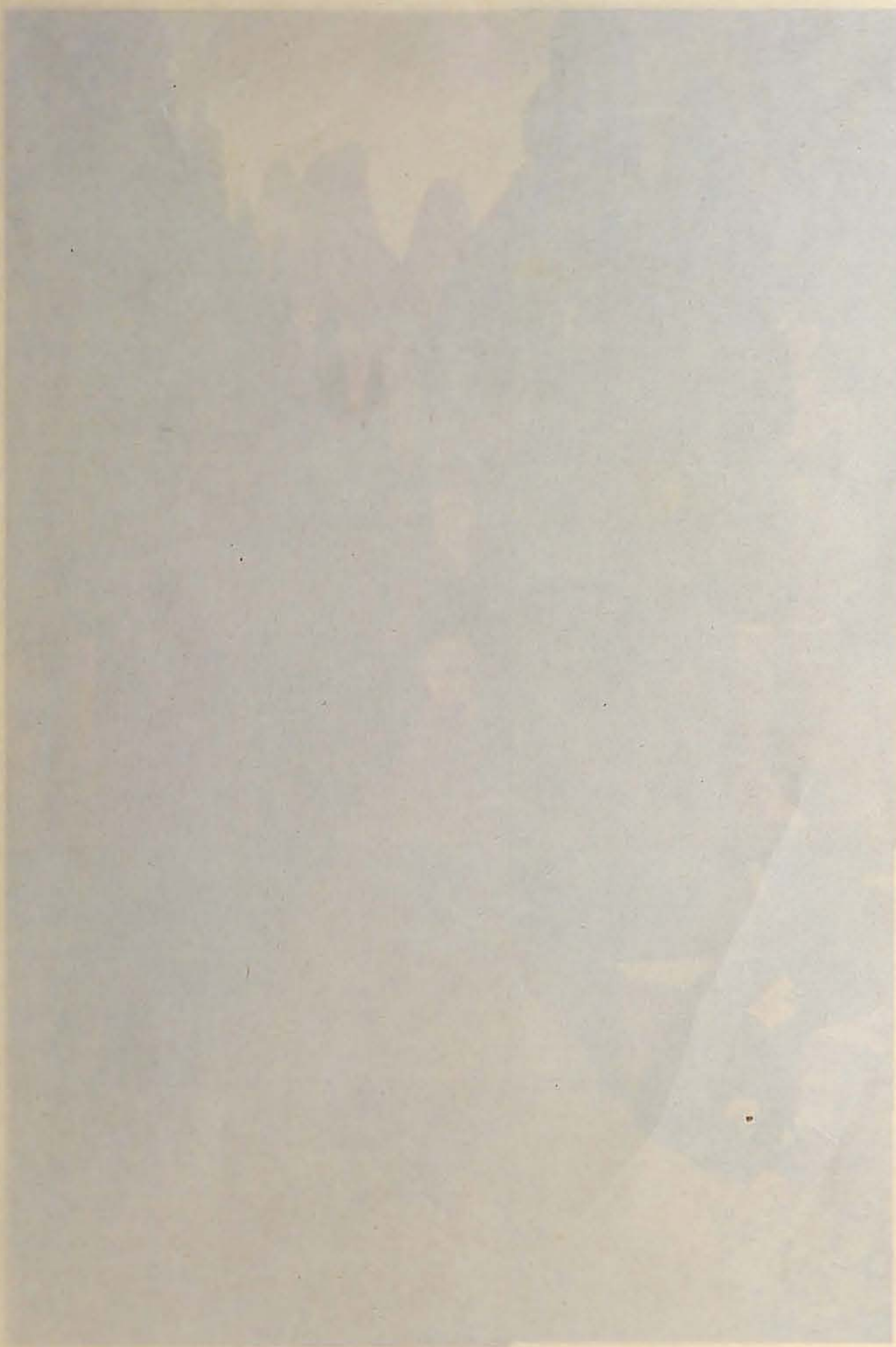

"PASSEIG MISTIC,,

(MONTSERRAT)

Santiago Rusiñol
Obra completa

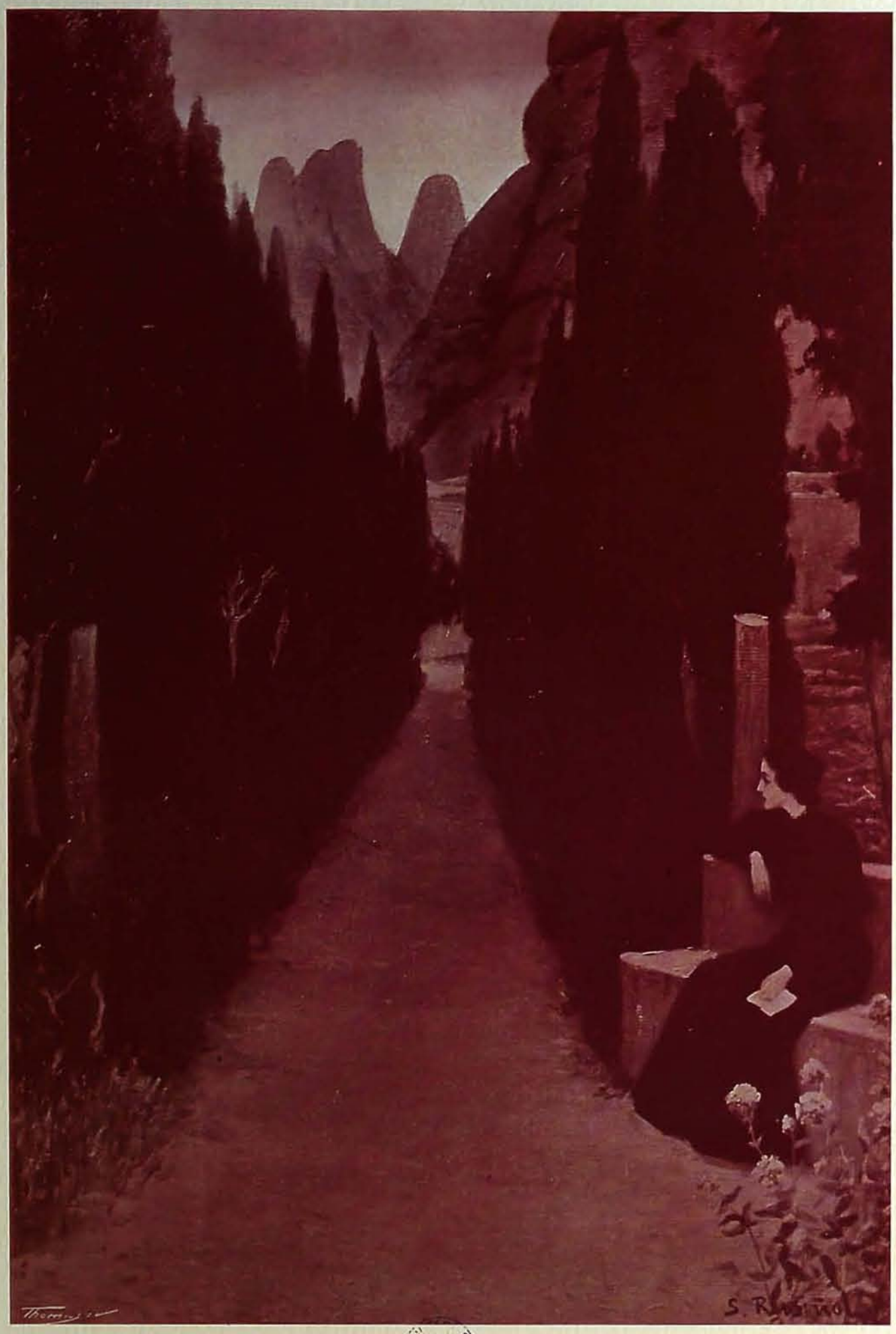

BIBLIOTECA POPULAR SITGES

Santiago Rusiñol
Obra completa

"XIPRES DAURATS,,

(GRANADA)

Santiago Rusiñol
Obra completa

BIBLIOTECA PÚBLICA

Santiago Rusiñol
Obra completa

"VILLA FLORIDA,,

(MALLORCA)

Santiago Rusiñol
Obra completa

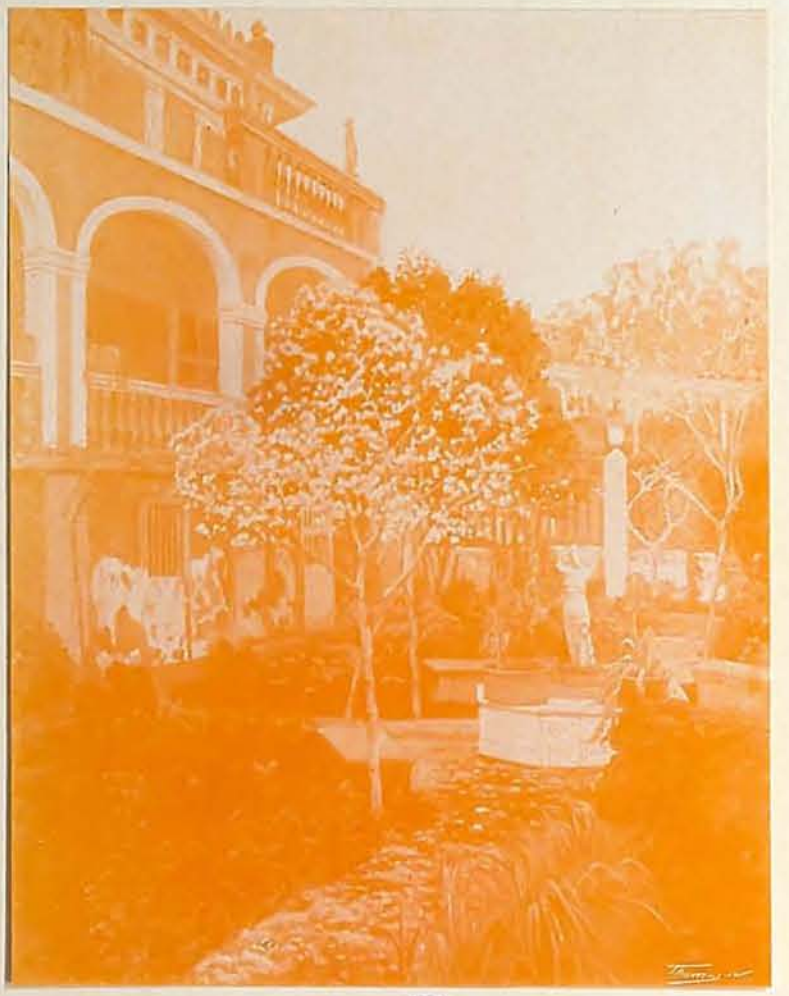

OFICINA POPULAR DE TURISME SITGES

Santiago Rusiñol
Obra completa

"PASSEIG DE PÁMPOLS,,

(GRANADA)

Santiago Rusiñol
Obra completa

BIBLIOTECA POPULAR
SITGES

Santiago Rusiñol
Obra completa

"LA GLORIETA DELS ENAMORATS,,

(GRANADA)

Santiago Rusiñol
Obra completa

BIBLIOTECA POPULAR SITGES

Santiago Rusiñol
Obra completa

"ADMETLLERS,,

(MALLORCA)

Santiago Rusiñol
Obra completa

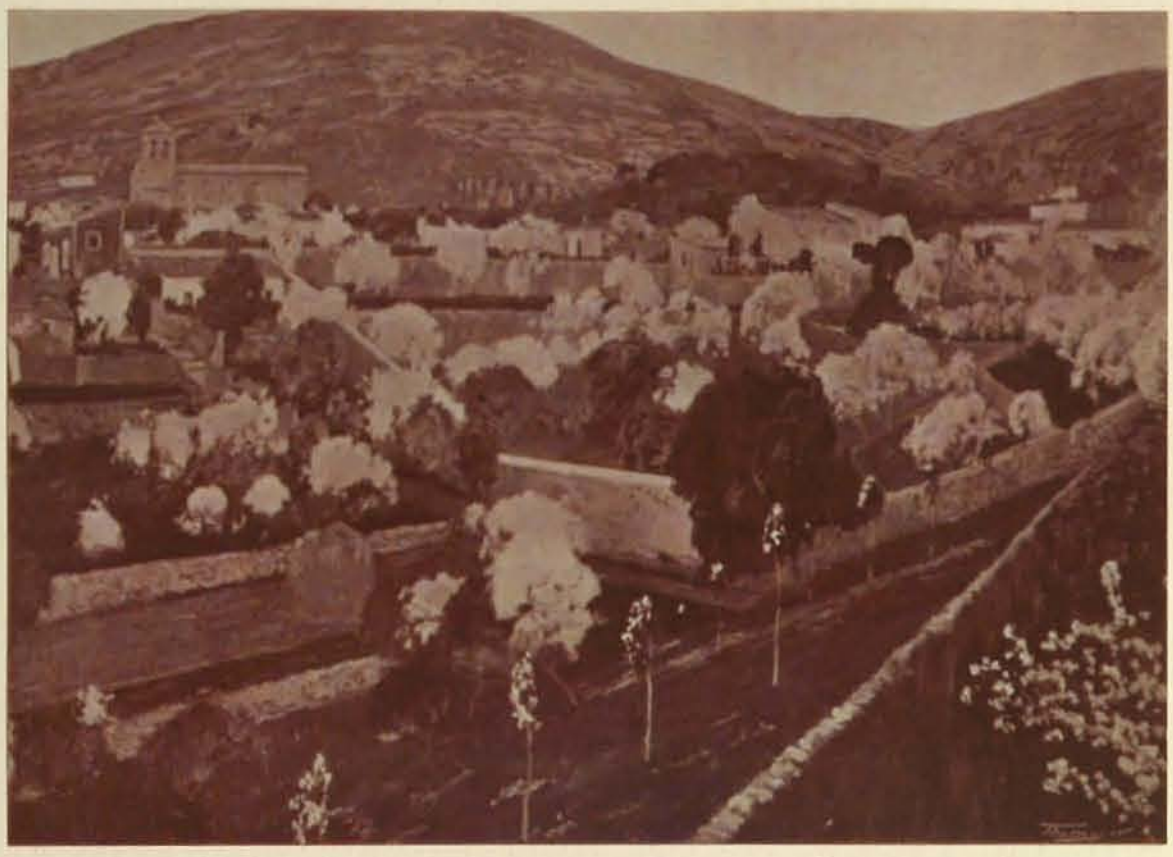

BIBLIOTECA POPULAR SITGES

Santiago Rusiñol
Obra completa

"GLORIETA DE LA BAILARINA,,

(GRANADA)

Santiago Rusiñol
Obra completa

BIBLIOTECA POPULAR

Santiago Rusiñol
Obra completa

"EL PATI DE L'ALBERCA,,

(ALHAMBRA DE GRANADA)

Santiago Rusiñol
Obra completa

BIBLIOTECA POPULAR SITGES

Santiago Rusiñol
Obra completa

"RAIXA,,

(MALLORCA)

Santiago Rusiñol
Obra completa

BIBLIOTECA PÚBLICA

Santiago Rusiñol
Obra completa

"CAMINAL D'ALFABIA,,

(MALLORCA)

Santiago Rusiñol
Obra completa

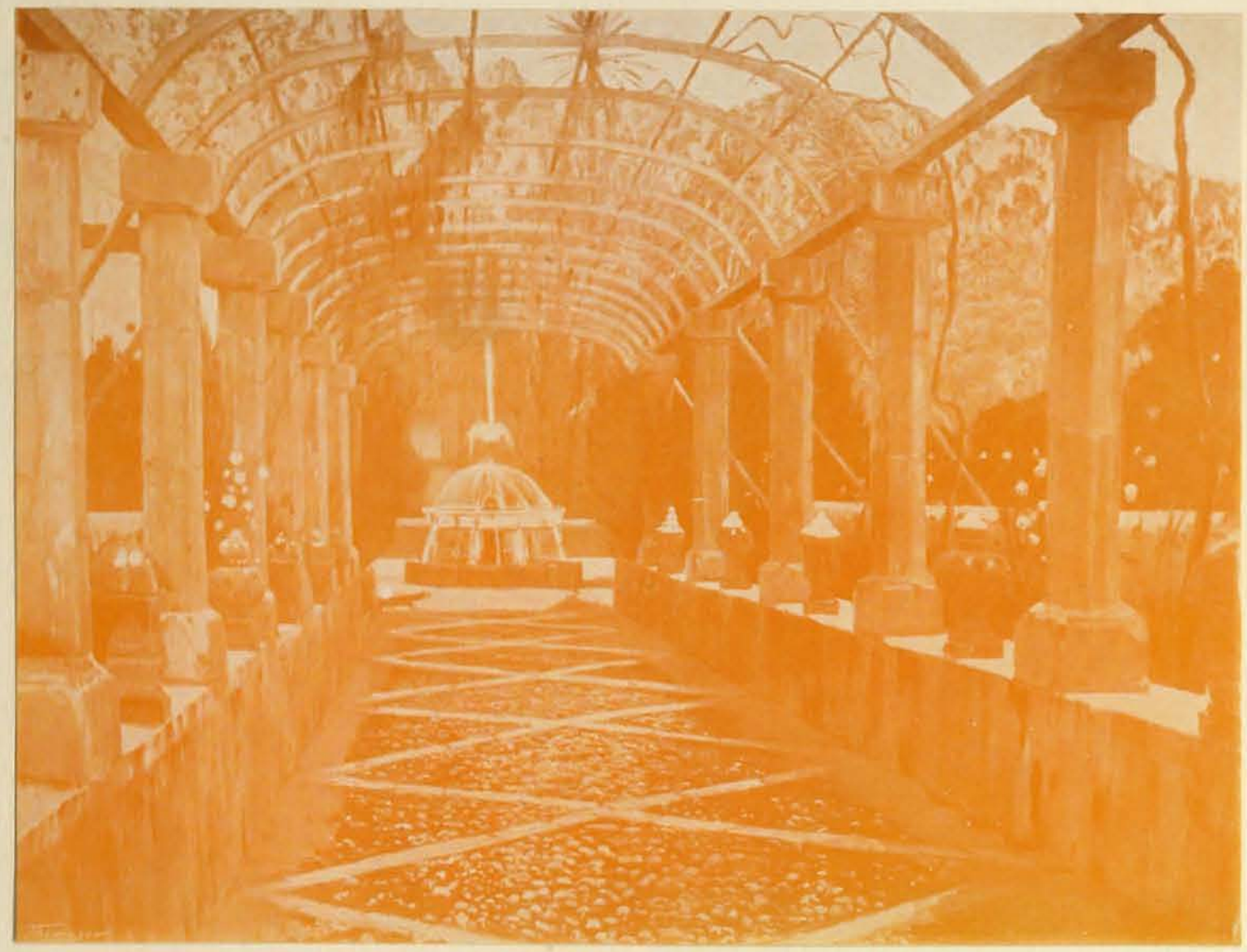

BIBLIOTECA POPULAR VILANOVA

Santiago Rusiñol
Obra completa

"JARDÍ DE MONTANYA,,

(MALLORCA)

Santiago Rusiñol
Obra completa

BIBLIOTECA POPULAR

Santiago Rusiñol
Obra completa

"PRIMAVERAL,,

(MALLORCA)

Santiago Rusiñol
Obra completa

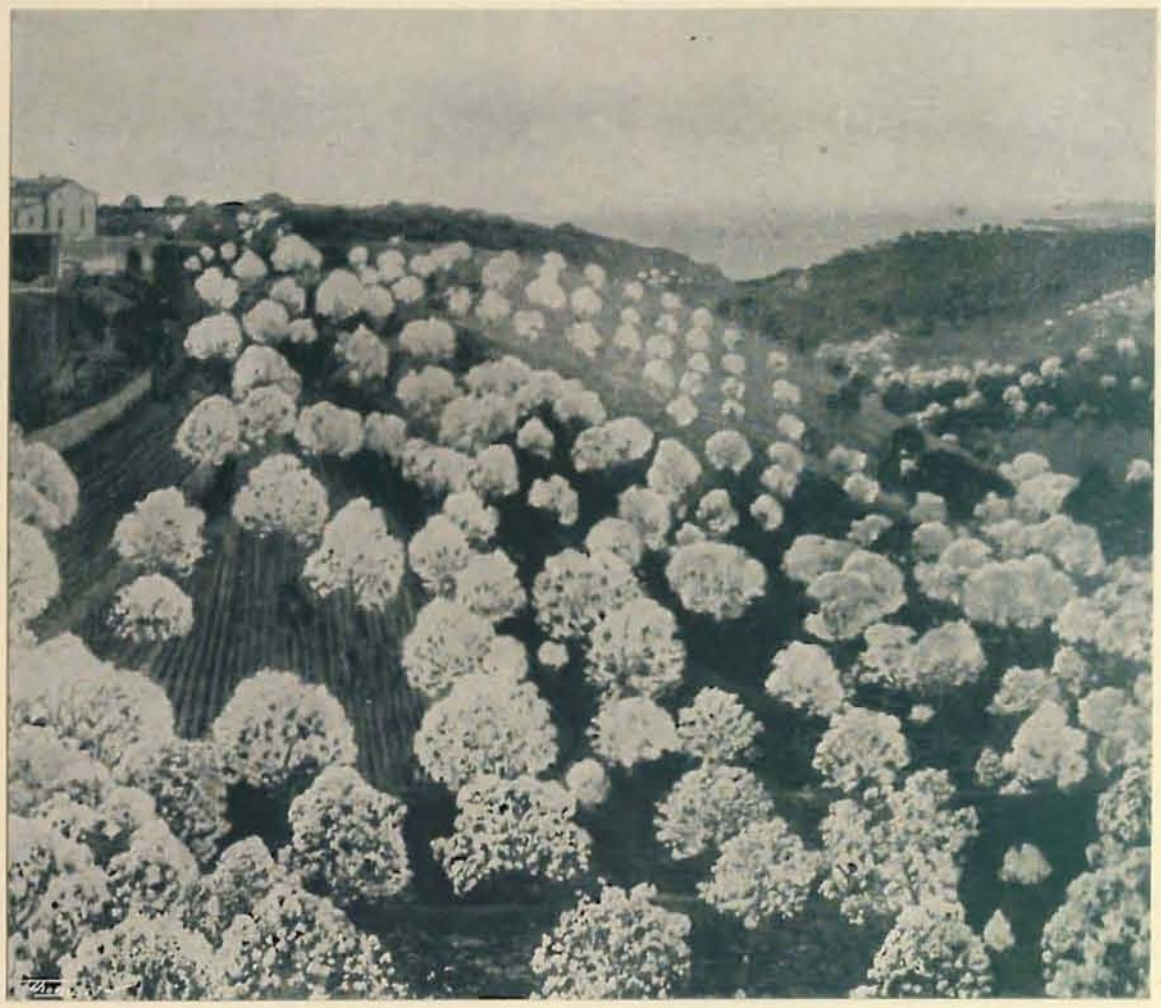

Santiago Rusiñol
Obra completa

"LA CEQUIA DELS BALADRES,,

(VALENCIA)

Santiago Rusiñol
Obra completa

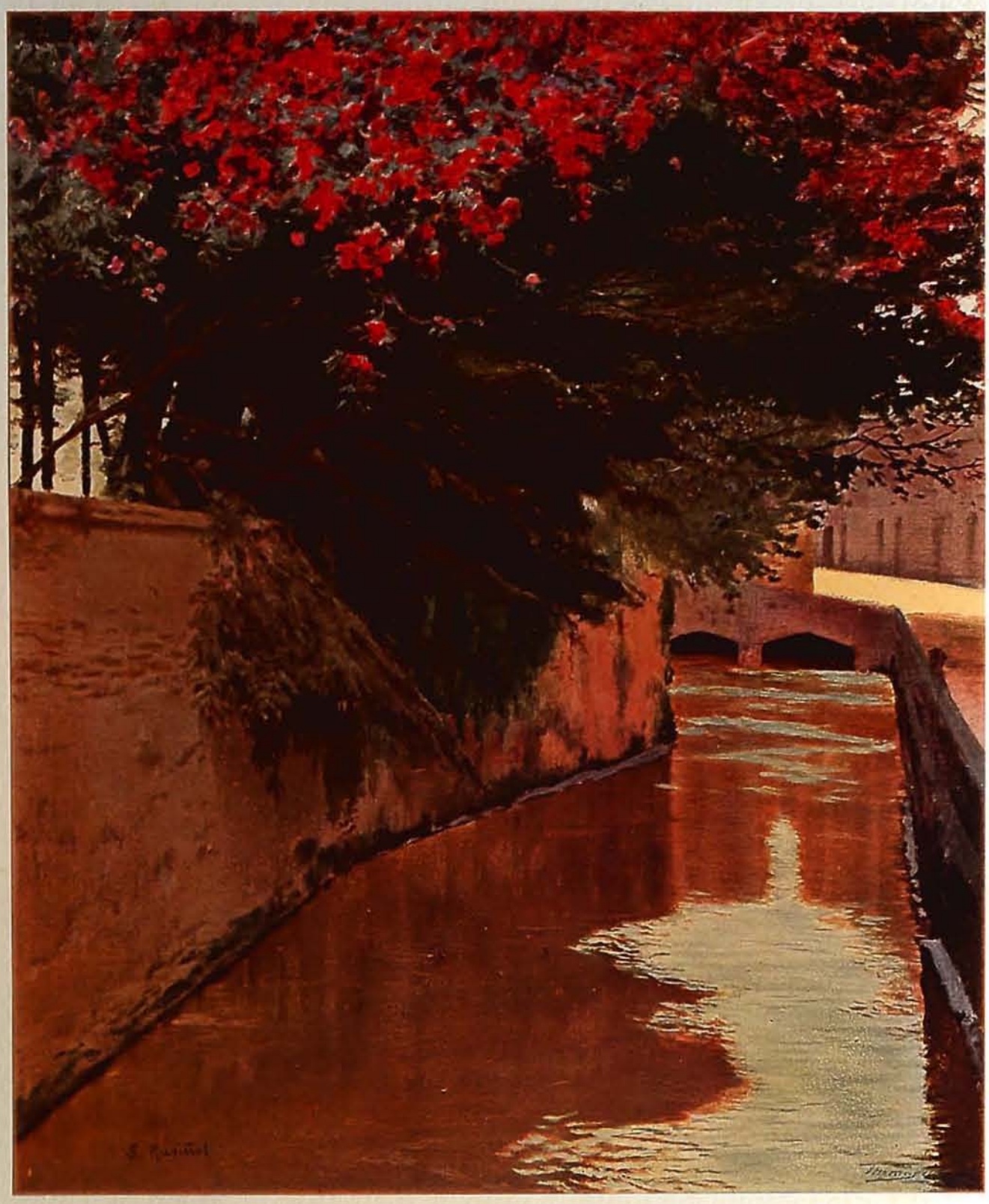

BIBLIOTECA POPULAR
SITGES

Santiago Rusiñol
Obra completa

"AIGUAS SOMORTES,,

(LA GRANJA)

Santiago Rusiñol
Obra completa

BIBLIOTECA POPULAR

Santiago Rusiñol
Obra completa

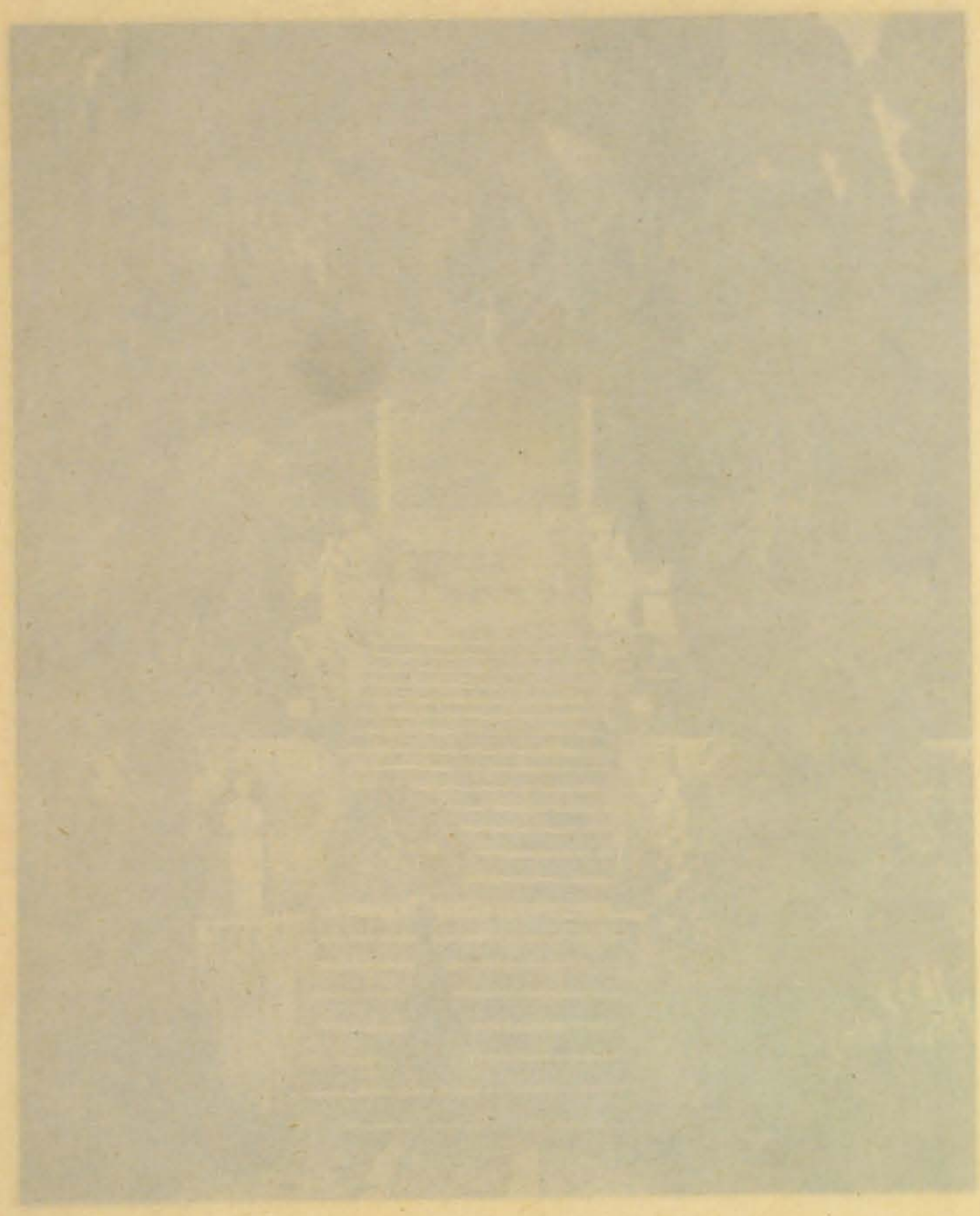

"JARDÍ SENYORIAL,,

(MALLORCA)

Santiago Rusiñol
Obra completa

BIBLIOTECA POPULAR
SOLIC

Santiago Rusiñol
Obra completa

"RECÓ FLORIT,,

(MALLORCA)

Santiago Rusiñol
Obra completa

BIBLIOTECA PÚBLICA SITGES

Santiago Rusiñol
Obra completa

"JARDÍ DEL FAUNE,,

(MALLORCA)

Santiago Rusiñol
Obra completa

BIBLIOTECA POPULAR SITGES

Santiago Rusiñol
Obra completa

"GLORIETA Y BOIXOS,,

(GRANADA)

Santiago Rusiñol
Obra completa

BIBLIOTECA POPULAR
SITGES

Santiago Rusiñol
Obra completa

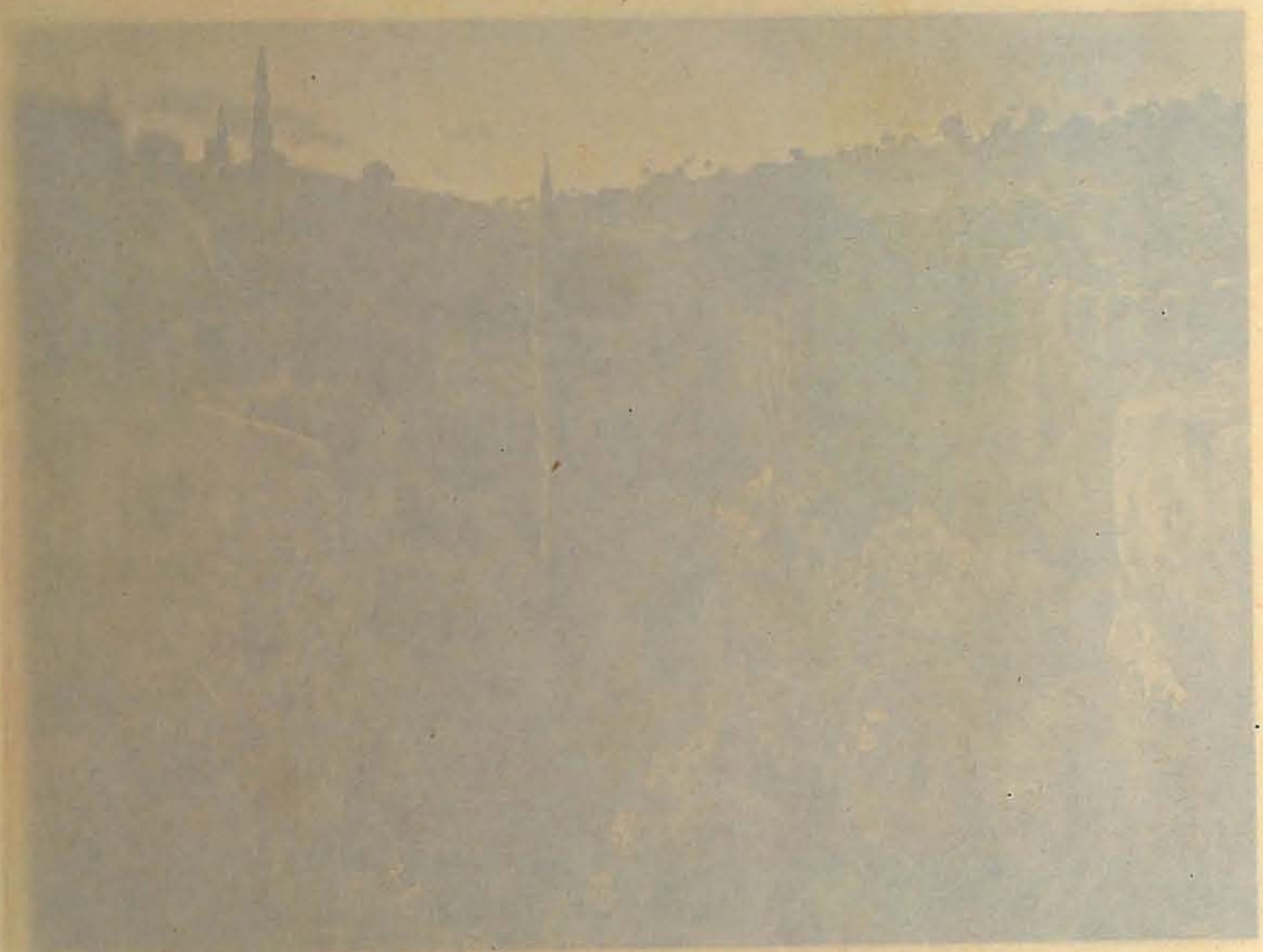

"PEDRERA ROMANA,,

(TARRAGONA)

Santiago Rusiñol
Obra completa

BIBLIOTECA POPULAR
SITGES

Santiago Rusiñol
Obra completa

"EL LABERINTE,,

(BARCELONA)

Santiago Rusiñol
Obra completa

BIBLIOTECA PÚBLICA SITGES

Santiago Rusiñol
Obra completa

"JARDÍ CAP AL TART,,

(GRANADA)

Santiago Rusiñol
Obra completa

BIBLIOTECA POPULAR DE BARCELONA

Santiago Rusiñol
Obra completa

"UN PATI,,

(SITGES)

Santiago Rusiñol
Obra completa

BIBLIOTECA POPULAR SITGES

Santiago Rusiñol
Obra completa

"JARDÍ DEL PIRATA,,

(MALLORCA)

Santiago Rusiñol
Obra completa

BIBLIOTECA POPULAR SITGES

Santiago Rusiñol
Obra completa

"ALTAR DE FLORS.,

(MALLORCA)

Santiago Rusiñol
Obra completa

BIBLIOTECA POPULAR SITGES

Santiago Rusiñol
Obra completa

"CAMINAL DE ROSERS,,

(ARANJUEZ)

Santiago Rusiñol
Obra completa

BIBLIOTECA POPULAR
SITGES

Santiago Rusiñol
Obra completa

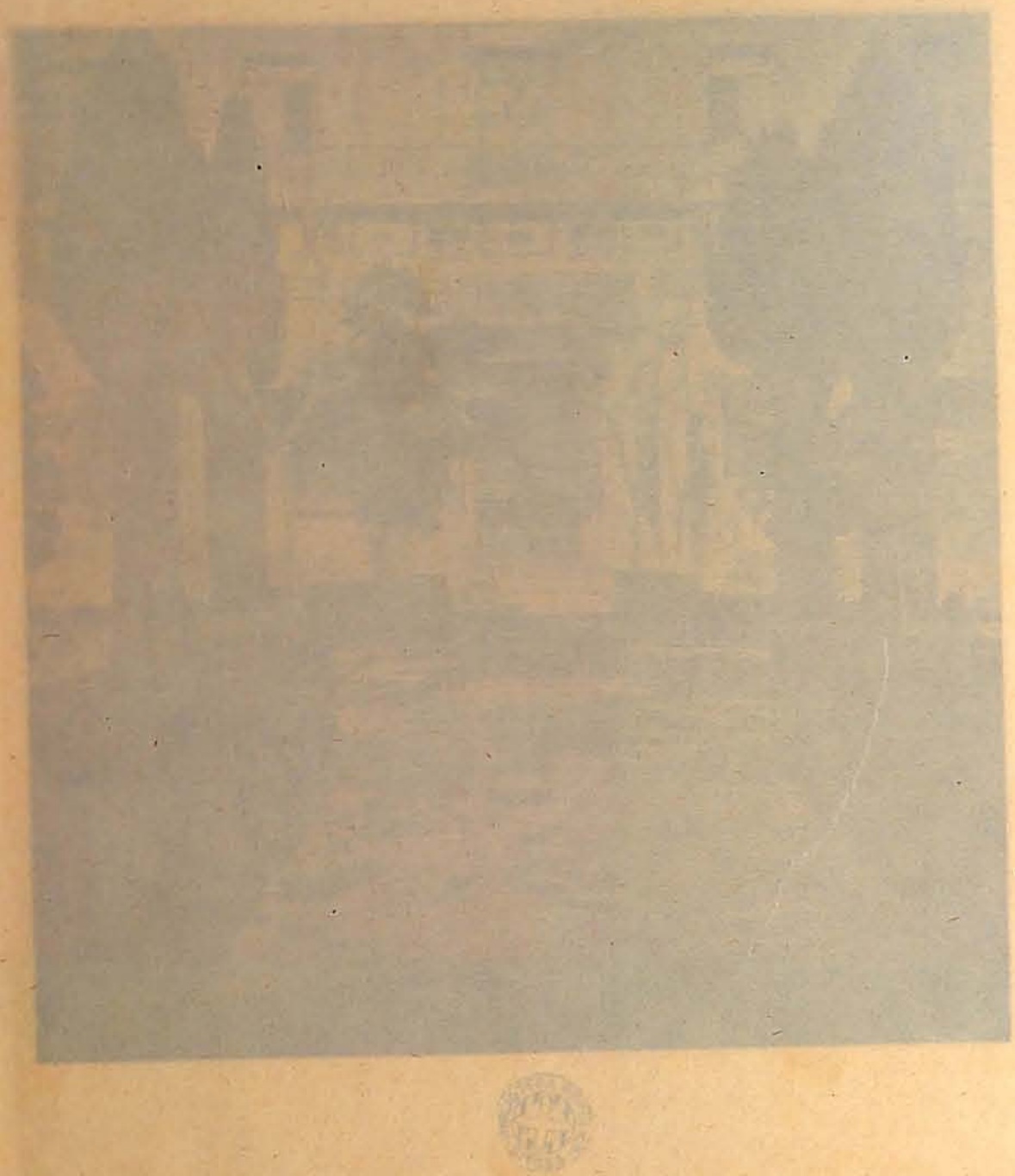

"PALAU ABANDONAT,,

(GRANADA)

Santiago Rusiñol
Obra completa

BIBLIOTECA POPULAR SITGES

Santiago Rusiñol
Obra completa

"LA GLORIETA,,

(ARANJUEZ)

Santiago Rusiñol
Obra completa

BIBLIOTECA POPULAR

Santiago Rusiñol
Obra completa

"LA FONT DE L'ODALISCA,,

(GRANADA)

Santiago Rusiñol
Obra completa

BIBLIOTECA POPULAR

Santiago Rusiñol
Obra completa

"JARDÍ CLASSIC,,

(MALLORCA)

Santiago Rusiñol
Obra completa

BIBLIOTECA POPULAR

Santiago Rusiñol
Obra completa

"ELS XIPRES VELLS,,

(GRANADA)

Santiago Rusiñol
Obra completa

BIBLIOTECA POPULAR SITGES

Santiago Rusiñol
Obra completa

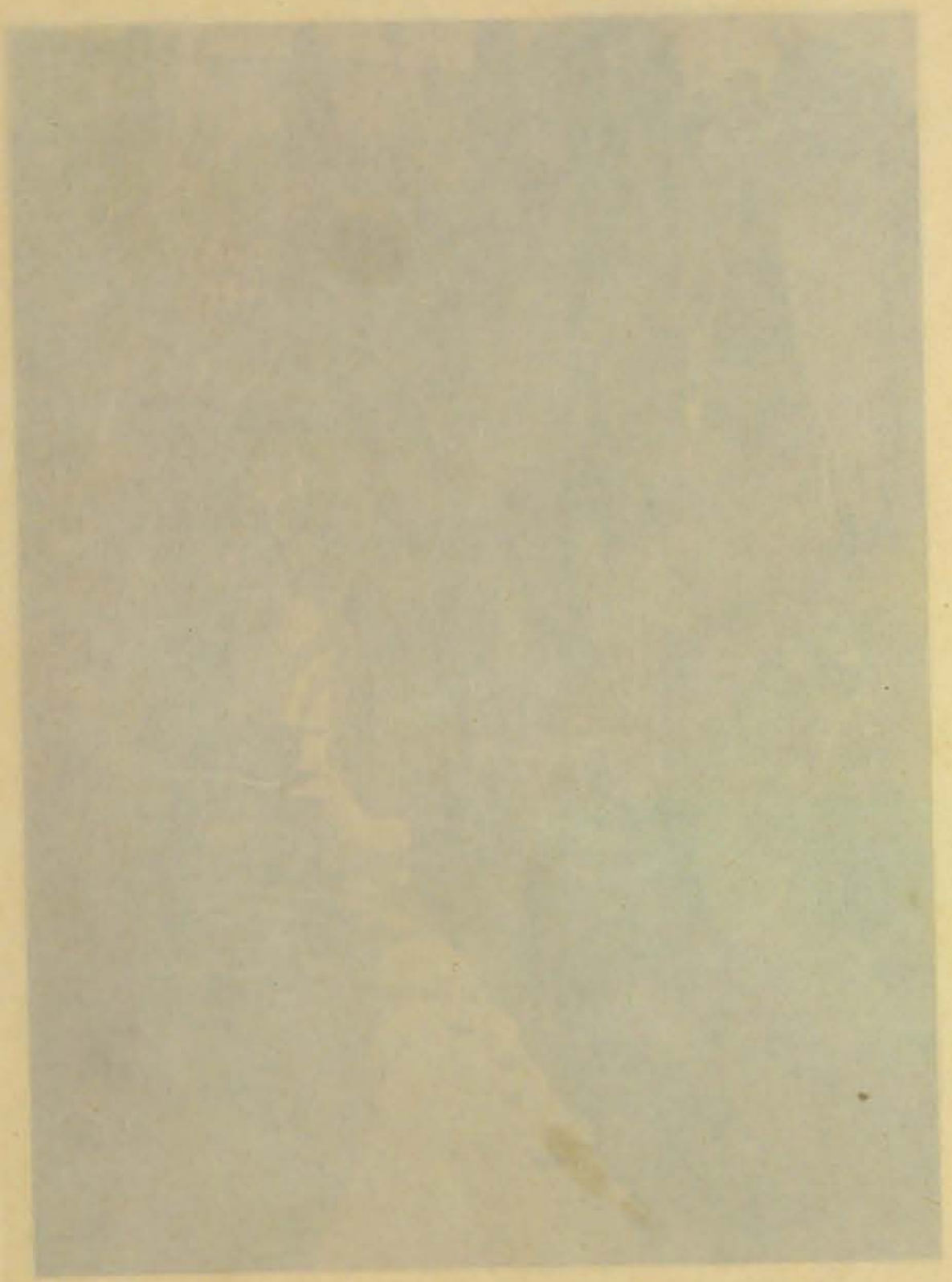

"RECÓ DE BOIXOS,,

(GRANADA)

Santiago Rusiñol
Obra completa

BIBLIOTECA POPULAR SITGES

Santiago Rusiñol
Obra completa

"CAMINAL DE ROSAS,,

(MALLORCA)

Santiago Rusiñol
Obra completa

BIBLIOTECA POPULAR

Santiago Rusiñol
Obra completa

"EL JARDÍ ABANDONAT,,

VIZNAR (GRANADA)

Santiago Rusiñol
Obra completa

BIBLIOTECA POPULAR SITGES

Santiago Rusiñol
Obra completa

"EL CANAL DEL GENERALIFE,,

(GRANADA)

Santiago Rusiñol
Obra completa

BIBLIOTECA POPULAR
SITGES

Santiago Rusiñol
Obra completa

"ARQUITECTURA VERDA.,

(GRANADA)

Santiago Rusiñol
Obra completa

BIBLIOTECA POPULAR

Santiago Rusiñol
Obra completa

"EL DARRER JARDÍ,,

(MALLORCA)

Santiago Rusiñol
Obra completa

BIBLIOTECA POPULAR
MONTSERRAT